

УДК 658.332.02:657.532.2

Л.В. Сахневич, ст. викладач

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК

У контексті авторської формалізації стратегії забезпечення енергоефективності на підприємствах АПК визначено її домінанти та запропоновано заходи щодо вдосконалення управління у цій сфері.

Ключові слова: енергоефективність підприємств АПК, виробничі потужності, моделювання домінант, управлінська стратегія, інновації, інвестиції.

В контексте авторской формализации стратегии обеспечения энергоэффективности на предприятиях АПК определены ее доминанты и предложены мероприятия по усовершенствованию управления в данной сфере.

Ключевые слова: энергоэффективность предприятий АПК, производственные мощности, моделирование доминант, управленческая стратегия, инновации, инвестиции.

In the context of the author's formalization of strategy for energy efficiency in the agricultural enterprises its dominant are identified and measures to improve management in this field are suggested.

Key words: providing of efficiency of the use of power resources of enterprises of APK, production capacities, design of dominants, strategy of providing of efficiency of the use of power resources, innovations, investment.

Постановка проблеми. Результати аналітичного дослідження процесів забезпечення енергоефективності (ЕЕ) в агропромисловому комплексі Чернігівської області та наслідків реалізації ЕЕ програм на окремих підприємствах АПК у контексті інтенсифікації процесів сталого розвитку дозволяють констатувати: на національному рівні система державного управління ЕЕ на теперішній час фактично сформована, хоча увага цих структур в основному зосереджена на енергозбереженні. При цьому система управління енергоефективністю на підприємствах АПК Чернігівської області – це їхня цільова програма по енергозбереженню, метою якої є розроблення стратегії і першочергових заходів щодо підвищення рівня енергоефективності, спрямованих на поліпшення умов та підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємств, зменшення витрат бюджетних коштів на паливо та енергозабезпечення агропідприємств.

Виконання енергозберігаючої програми в цілому потребує розроблення дієвих фінансово-економічних механізмів, які стимулюватимуть енергоефективність, що передбачає вдосконалення системи організаційного управління споживанням енергоресурсів і підвищення ефективності їхнього використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичним підґрунтям забезпечення ефективності функціонування підприємств АПК присвячені дослідження таких учених-економістів, як: О.М. Алімова [1], О.І. Амоші [2], В.В. Микитенко [3], І.К. Чукаєвої [5] та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Віддаючи належне існуючим науковим здобуткам, слід зазначити, що недостатньо опрацьованим є механізм підвищення енергоефективності, не формалізовано його структуру з оптимальним комплексом важелів і регуляторів впливу на виробничо-господарські та організаційно-економічні процеси.

Мета статті. Метою цієї роботи є розроблення заходів щодо вдосконалення організаційної компоненти технології стратегічного управління забезпечення енергоефективності на підприємствах АПК.

Виклад основного матеріалу. До засобів дієвого регулювання суспільно-господарських відносин між виробничими ланками та структурою управління на підприємствах АПК Чернігівської області, в контексті інтенсифікації, відносяться такі: 1) розроблення і реалізація програм енергозбереження, що передбачає організацію виконання інвестиційних ЕЕ проєктів; 2) залучення до ПЕБ місцевих видів палива, вторинних, поновлюваних і нетрадиційних джерел енергії, освоєння родовищ палива (природного газу, вугілля, горючого

сланцю), що не відносяться до родовищ національного значення, з метою економії імпортованих енергоресурсів; 3) введення лімітації і нормування витрати енергоресурсів на об'єктах; 4) встановлення спільно з органами місцевого самоврядування стимулюючих енергозбереження тарифів на електро- і теплоенергію, гарячу і холодну воду, водовідведення, цін на природний газ, аудит цих цін і тарифів; 5) формування фонду енергозбереження за рахунок бюджетних і позабюджетних коштів для здійснення програм енергоефективності; 6) оснащення приладами і системами обліку і регулювання витрат ПЕР, проведення енергетичних обстежень; 7) розроблення генеральних схем енергозабезпечення виробничих об'єктів із наданням пріоритету заходам, що визначаються високою ЕЕ; 8) пропаганда передового досвіду у сфері економного і раціонального споживання ПЕР, проведення виховної та просвітницької роботи серед робітників служб щодо енергоефективності.

Відповідно до зазначеного для посилення вагомості впливу наведених стимулів щодо підвищення рівня енергоефективності пропонуємо проводити подальше реформування економіки підприємств АПК у таких напрямках: 1) заходи щодо захисту прав власності і підтримці виконання контрактів; 2) поліпшення якості економічної політики і репутації підприємств АПК; 3) вдосконалення корпоративного управління на підприємствах АПК; 4) посилення внутрішнього контролю, встановлення адекватних систем стимулювання економії виробничих ресурсів. Проте всі ці заходи носять, певним чином, загальний характер, що обумовлює необхідність розроблення ймовірно оптимального для кожного агропідприємства переліку процедур задля обмеження складу і напрямів реалізації процесів із забезпечення високої енергоефективності у зазначеній сфері економічної діяльності. Одночасно, як свідчить світовий досвід, для інтенсифікації енергозбереження підприємства АПК можуть використати і спеціальні заходи, ефективність яких тим вище, чим краще функціонують ринкові та державні інституції в межах певного регіону:

1) претендувати на субсидування енергозберігаючих інвестиційних проектів та інноваційних програм і нововведень;

2) проводити стандартизацію енергетичного устаткування і підтримувати подальший розвиток енергозберігаючих технологій в АПК.

Таким чином, формування оптимальної для цього регіону стратегії забезпечення енергоефективності на підприємствах АПК має бути невід'ємною частиною політики в цій області. Проте існуючі програми енергозбереження мають слабкі сторони, які необхідно врахувати під час розроблення стратегії забезпечення ЕЕ на підприємствах АПК. Так, у програмах не завжди кількісно визначені показники ЕЕ, яких треба досягти, програми часто не враховують перспективи розвитку ПЕР, орієнтуючись на поточну ситуацію.

Розглянемо пропоновану структуру стратегії забезпечення енергоефективності на підприємствах АПК.

1. *Метою стратегії управління процесами забезпечення ЕЕ на підприємствах АПК (СЗЕЕ) є реалізація організаційних, правових, економічних науково-технічних і технологічних умов, що забезпечують зростання енергоефективності операційної та економічної підсистем підприємства АПК за рахунок реалізації потенціалу енергозбереження.*

2. *Завдання СЗЕЕ на підприємствах АПК є такими:*

По-перше, створення економічних механізмів, стимулюючих ефективно використання енергії, за якою передбачено: 1) вдосконалення фінансових механізмів раціоналізації енергоспоживання; 2) вдосконалення системи нормування у бюджетній сфері; 3) вдосконалення правил обліку і контролю енергоспоживання; 4) вдосконалення системи енергоаудиту та моніторингу; 5) створення привабливих умов для інвестування в ЕЕ проекти агропідприємств.

По-друге, підготовка пропозицій щодо підтримки підприємств АПК у галузі енергоефективності: нормативно-правове забезпечення закладених у СЗЕЕ заходів, стандартизація енерговитрат споживачів і сертифікація ПЕР, використовуваної енергозберігаючої та енергоспоживаючої техніки. Зокрема:

- а) щодо створення енергозберігаючих (енергосервісних) компаній;
- б) щодо створення системи конкурсного відбору бізнес-проектів у сфері енергоефективності, що повністю або частково фінансуються з бюджетних джерел (держзамовлення на реалізацію бізнес-проектів по енергоефективності);
- в) щодо поетапного здійснення інвестиційних енергофактивних проектів і заходів, спрямованих на реалізацію основних вимог НТП у споживанні і збереженні ПЕР на найближчі роки;

г) щодо розроблення механізмів залучення приватних інвестицій.

По-третє, популяризація політики енергоефективності на підприємствах АПК, за якою:

- а) створення доступних баз даних, що містять інформацію про ЕЕ заходи на підприємствах АПК, технології та устаткування, нормативно-технічну і методичну документацію;
- б) організація курсів підвищення кваліфікації;
- в) проведення щорічних виставок і семінарів з обміну досвідом;
- г) пропаганда ЕЕ в ЗМІ.

При цьому вказані пріоритети і завдання визначають перелік заходів, які необхідно здійснити у межах цільових програм забезпечення ЕЕ певного переліку агропромислових підприємств Чернігівської області.

3. *Участь суб'єктів управління, визначених у межах СЗЕЕ підприємств АПК, на етапах формування джерела й обсягів фінансування.* Зазвичай при цьому виділяють декілька (2-3) етапів реалізації СЗЕЕ підприємств АПК. Джерела фінансування інноваційних ЕЕ проектів, реалізація яких передбачена в межах сформованої СЗЕЕ підприємств АПК Чернігівської області, можна умовно розділити на дві категорії:

- 1) традиційні;
- 2) специфічні джерела фінансування інноваційних енергоефективних проектів і програм.

У межах традиційних джерел фінансування пропонуємо використати власні засоби підприємств АПК, пайове фінансування і боргове фінансування. Поряд із цим, зауважимо, що окрім традиційних джерел фінансування, можна скористатися джерелами фінансування інвестиційних проектів щодо енергоефективності.

У табл. 1 представлено основні переваги і недоліки вказаних джерел фінансування для підприємств АПК, що реалізують енергоефективні проекти.

Таблиця 1

SWOT-аналіз імовірних джерел фінансування новітніх розробок і прискореної реалізації енергоефективних проектів в агропромисловому комплексі Чернігівської області

Інструмент фінансування	Основні переваги	Основні недоліки запроваджуваних заходів і процедур
1	2	3
Власні кошти підприємств АПК		
<i>Пайове фінансування</i>		
Додаткова емісія акцій та залучення стратегічного інвестора	– можливість вигідного продажу акцій стратегічному інвесторові; – можливість передачі інвестором своєї торгової марки, управлінських технологій, технологи у сфері енергоефективності та енергозбереження, know-how і інші	– можливість розбіжності цілей інвестора з цілями компанії; – складність і надмірна витратність процедур пошуку і залучення до програм із енергоефективності стратегічного інвестора; – можливість «розмивання» паїв основних акціонерів компанії

Закінчення табл. 1

1	2	3
<i>Боргове фінансування</i>		
Залучення банківського кредиту	– збереження акціонерами повного контролю, зокрема, контролю за розподілом прибутку; – віднесення процентних платежів по кредиту на собівартість послуг підприємств АПК	– складність і тривалість процедури отримання кредиту, в першу чергу довгострокового; – висока вартість позикових коштів в Україні; – обов'язкова наявність забезпечення по кредиту
Емісія корпоративних облігацій	– можливість залучення великого обсягу коштів на тривалий термін; – спрощені процедури оформлення та надання кредитів	– організаційні складнощі і висока вартість розміщення облігацій; – можливість розміщення облігацій лише найбільшими компаніями, що мають системні ознаки до генерування процесів сталого розвитку і загальноекономічного прискорення

Зауважимо, що венчурне інвестування характеризується високими ризиками і, відповідно, високою доходністю (віддачею) на вкладений капітал. Таким чином, розглянутий спектр традиційних і специфічних джерел фінансування інноваційних енергоефективних проектів дозволяє говорити про великі можливості залучення фінансових ресурсів агропідприємств Чернігівської області.

Проте у кожному конкретному випадку для отримання грошових потоків має бути проведене ТЕО, тобто обґрунтування і передбачена послідовність реалізації енергоефективного проекту, а також ретельно оцінені всі види ризиків, що виникають під час його впровадження. У програмах щодо енергоефективності необхідно прописати очікувані кінцеві результати програм, а також процедуру контролю за реалізацією програм. Окремо можна виділити спеціалізовані джерела фінансування інноваційних проектів, у т. ч. венчурне фінансування (інвестування) – пряме вкладення грошових коштів, цінних паперів, іншого майна, що має грошову оцінку, в статутний капітал інноваційних компаній.

4. Результати реалізації СЗЕЕ підприємств АПК. Серед основних результатів реалізації стратегії управління забезпечення високої чи достатньої для певного агропромислового підприємства зазвичай вказують: а) поліпшення соціально-побутових умов; б) зменшення витрат бюджетних коштів на обсяги енергозабезпечення; в) скорочення / усунення витрат бюджетних дотацій на оплату використаних енергоресурсів за рахунок оснащення споживачів приладами й системами обліку і регулювання витрат енергоресурсів та інших заходів щодо енергоефективності; г) досягнення в період реалізації стратегії сумарної економії; д) зниження на цій основі національної енергоємності.

При цьому доцільним буде кількісно визначати плановані результати від реалізації регіональної стратегії забезпечення високої енергоефективності, наприклад, зниження витрат бюджетних коштів у певному розмірі, скорочення витрат бюджетних організацій у певному обсязі. Тим самим, результати конкретизуються і легше здійснювати контроль. Крім того, в СЗЕЕ підприємств АПК доцільно прописувати і конститутивно-ключові критерії досягнення поставлених цілей.

Основними критеріями досягнення поставленої мети є такі: а) питома енергоємність валового продукту підприємств АПК, тобто частка споживаних енергоресурсів. Як відомо, енергетична стратегія України передбачає зниження енергоємності ВВП на 20-30 % до 2020 р. і від 25 до 45 % до кінця 2030 р. Такі ж стратегічні орієнтири відносно ВВП повинні ставити у цільові показники будь-які підприємства АПК; б) структура енергоспоживання на підприємствах АПК.

Запропонована СЗЕЕ є багатокомпонентною, багатогранною та ефективною для функціонування агропідприємства програмою дій. Проте вона не є панацеєю від вирішення

всіх проблем, які виникають на шляху реалізації політики забезпечення високої енергоефективності агропідприємства. Тому слід чітко встановити той перелік параметрів і ви-мог, який є найбільш імовірним для досягнення. При цьому важливими є два питання: чого ми зможемо очікувати від реалізації стратегії забезпечення енергоефективності; чо-го ніколи не буде досягнуто при існуючому рівні розвитку агропідприємства на сучасно-му історичному етапі «коливання» національної економіки на межі руйнації.

Отже, за наслідками теоретичної реалізації етапів запропонованої до використання СЗЕЕ агропромислового виробництва та моделювання оптимізаційних параметрів імо-вірних до запровадження енергоефективних проектів здійснимо групування фундамен-тальних атрибутів сформованої стратегії забезпечення енергоефективності підприємст-ва АПК, тобто домінант її побудови, відповідно до якої ймовірнісною є її розроблення, а також обґрунтування заходів і процедур із нарощення їхніх сукупних можливостей щодо покращення рівня енергоефективності – зазначений перелік наведено автором і згруповано відповідно до пріоритетності визнаних завдань, що обґрунтовано місією кожного підприємства АПК (табл. 2).

Таблиця 2

Домінанти стратегії забезпечення енергоефективності агропідприємства та засобів їхнього використання під час реалізації цільових функцій управління

Зміст і визначення місії певної стратегії забезпечення ЕЕ за базовими компонентами	Засоби і механізми реалізації завдань розробленої стратегії забезпечення енергоефективності, що опрацьовано за використання оригінальної концепції
1	2
– дає визначення основних напрямів і шляхів досягнення цілей забезпечення енергоефективності, зростання та за-безпечення виживання агропідприємст-ва в довгостроковій перспективі; – є способом встановлення взаємодії певного агропідприємства із зовніш-нім середовищем функціонування	– за наслідками докладання зусиль за визначеними пріоритетами: повного освоєння наявних потужностей, модернізації виробницт-ва, мінімізація обсягів енергоспоживання, використання альтерна-тивних технологій генерування енергії та її трансформації; – імовірнісним є обґрунтування цільових орієнтирів та їхнє досяг-нення у разі реалізації стратегії забезпечення високої енергоефек-тивності за рахунок оптимізації складу та активній участі суб'єктів управління агропідприємства, визначених у межах сформованої СЗЕЕ підприємств АПК забезпечується щільний взаємозв'язок на етапах формування й добору джерел і обсягів фінансування
– формується на основі узагальненої, неповної та недостатньо точної інфо-рмації	– об'єктивність визначених цілей досягається за рахунок залу-чення до усталеного комплексу стратегічного інструментарію таких методів: а) прогнозування ресурсів і безвідмовності при непов-них/неточних даних; б) резервування наявних ресурсів для відновлення дієвості ці-льового функціоналу; в) обчислення оптимальної вірогідності досягнення високої енергоефективності та оптимальних допусків; г) аналізу функціонування агропідприємства у нестійкому еко-номічному середовищі; д) оцінювання вагомості впливу на вихідний інформаційний потік ТЕО технологічних процесів, локалізованих у ключових сферах діяльності агропромислового виробництва
– зміст СЗЕЕ уточнюється в процесі реалізації цільових завдань, чому сприяє налагоджений зворотний зв'я-зок і постійний моніторинг	– побудову системи моніторингу запропоновано здійснювати за результатами розроблення й обґрунтування аналітичних форм реалізації дієвої функції економічного регулювання енергоєко-номічних процесів на агропідприємстві, об'єктивізація кількіс-них параметрів розвитку виробничо-економічної системи до-зволяє здійснити аналіз його якісної поведінки задля форму-вання умов керованості певними програмами з енергоефектив-ності з урахуванням вагомості впливу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища різної природи

Закінчення табл. 2

1	2
– у зв'язку з багатоцільовим характером діяльності агропідприємства, СЗЕЕ має складну і багаторівневу внутрішню структуру	– визнано потребу у формуванні системи стратегій забезпечення енергоефективності у вигляді «стратегічного набору» забезпечення енергоефективності функціонування агропідприємства. До складу останнього включено такі механізми розроблення і реалізації: – енергетичної, екологічної, технологічної, виробничої, соціально-економічної, інвестиційно-інноваційної, наукової та кадрової стратегії, а також стратегії управління інтелектуальним капіталом виробничо-економічної системи. Таким чином, встановлено дев'ятикомпонентну ієрархію (ninescomponent strategy) стратегії забезпечення енергоефективності підприємства АПК
– є основою для розроблення оптимальних для кожного підприємства АПК стратегічних планів, проектів і програм	– визначені в СЗЕЕ цільові орієнтири розвитку агропідприємства та ймовірнісні й досяжні параметри енергоекономічних показників є системною характеристикою пріоритетних напрямів розвитку, а, отже, і розроблення та реалізації цільових програм та проектів. Зокрема, у сфері забезпечення енергоефективності, інноваційного зростання, технологічного оновлення тощо
– є інструментом між функціональної інтеграції діяльності агропідприємства до зовнішнього середовища функціонування галузі в межах Чернігівського регіону; – є основою для формування та здійснення змін у межах організаційної структури управління (ОСУ) агропідприємством, узагальненим стрижнем діяльності всіх рівнів і ланок його ОСУ; – є фактором стабілізації виробничо-господарських та операційних відносин у межах певного агропідприємства	– способом досягнення синергії функціонування агропідприємства як у межах регіональної економічної системи, так і в агропромисловій галузі Чернігівської області є: а) цілеспрямованість технологій управлінської діяльності із забезпечення щільності взаємозв'язків між суб'єктом і об'єктом управління реалізацією процесів щодо енергоефективності; б) удосконалення організаційних і комунікаційних структур управління агропідприємством із побудовою елементів, які відповідають за енергоаудит та перманентне оновлення енергоекономічних процесів; в) забезпечення екологічної рівноваги в Чернігівській області та соціальної справедливості за рахунок впровадження екологічних схем і засобів зниження техногенного навантаження на НПС
– є основним змістовним елементом визначення функцій та посадових обов'язків вищого управлінського персоналу; – дозволяє налагодити ефективну мотивацію, контролювання, облік та аналіз, виступаючи як стандарт, котрий визначає успішний розвиток підприємства АПК і результати, які визначені стратегією забезпечення його енергоефективності	г) проектування такої архітектури ОСУ агропідприємства, яка б під час її експериментальної перевірки дозволяла отримати проектну ефективність функціонування при зменшенні логістичних та технологічних зв'язків у її межах. Відповідно до сформованої форми ОСУ певного (одного з суми) агропідприємства та побудованої комунікаційної структури обґрунтовується певний перелік функцій суб'єктів управління в контексті забезпечення високої енергоефективності функціонування на засадах реалізації базових положень оригінальної стратегії забезпечення енергоефективності. При цьому за результатами реалізації першого етапу сформованої стратегії забезпечення енергоефективності уточнюється зміст заходів задля вдосконалення системи мотивації, зокрема: а) поліпшення соціально-побутових умов; б) зниження витрат бюджетних коштів на процеси забезпечення високої енергоефективності; в) скорочення витрат за рахунок оснащення прогресивними приладами і системами обліку; г) досягнення визначених на першому етапі формування та реалізації стратегії забезпечення енергоефективності обсягів економії енергоресурсів при збільшенні обсягів випуску агропромислової продукції певним підприємством АПК

Джерело: сформовано та обґрунтовано автором.

Як бачимо із наведених міркувань та переліку пріоритетних заходів щодо енергоефективності, необхідно, у першу чергу: перманентно коригувати зміст програм щодо

енергоефективності певного підприємства АПК та усувати переки́с, який є ймовірним під час впровадження зазначених процесів, у бік нагромадження витрат, які допускати-ме транспортний комплекс і генерувальні компанії (а це не менше, ніж 15-20 %). Зазначені виміри на цей час істотно відстають від зростання реальних доходів підприємств АПК. При цьому слід враховувати у змісті стратегії забезпечення енергоефективності і можливе зростання витрат на паливо- та енергозабезпечення.

Таким чином, реалізація пропонованих до використання заходів у межах СЗЕЕ, опрацьованих для досліджуваної сукупності підприємств АПК, матимуть суттєвий позитивний вплив на розвиток усього агропромислового сектору Чернігівської області.

Підкреслимо також, що природні ресурси, які, як завжди, були загальними або «суспільним товаром» і без обмеження залучалися до виробничих процесів, на сьогодні починають відігравати ключову роль як «економічні товари». Тому їхнє врахування в процесі ухвалення рішення про розподіл ресурсів між сегментами економічної діяльності Чернігівського регіону вимагає використання нових підходів до забезпечення – у тому числі і досягнення ефекту алокаційної ефективності використання енергетичних та інших видів ресурсів.

Використання усталених методичних підходів до оцінювання параметрів енергоефективності та пропонованих у дослідженні методів ідентифікації інноваційного потенціалу підприємства АПК у контексті виконання програми і місії означеної стратегії дозволяють констатувати наступне за п'ятьма етапами реалізації прогнозно-аналітичних процедур із обчислення параметрів енергоефективності:

1) обсяг споживання палива підприємствами АПК у 2013 році у разі підтримання поточних тенденцій у сфері забезпечення енергоефективності становитиме 9895,3 тис. т у. п. або 6931 млн кг н. е. У разі реалізації оптимальної для Чернігівської області стратегії забезпечення енергоефективності підприємств АПК, що розроблена і запропонована, можна стверджувати, що обсяги споживання енергоресурсів становитимуть на рівні 7278,1 тис. т у. п. – або, 5123 млн кг н. е.

2) для Чернігівської області необхідно врахувати електричну енергію, що вироблена поточними потужностями на ГЕС та АЕС. Відповідно до інформації, що представлена Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, обсяги виробництва електроенергії ГЕС та АЕС становили у 2010 р. – 44903 млн кВт*год, у 2011 р. – 41526 млн кВт*год, тоді у 2013 р. вони будуть дорівнювати – 43215 млн кВт*год (прогнозне значення).

3) для ГЕС отримаємо такі обсяги генерування електроенергії: для 2010 року 434095,3 т у. п.; для 2011 року – 4123145,7 т у. п., для 2013 р. – 434390,49 т у. п. Тобто це становить 434,9 тис. т у. п. або 0,31 млн кг н. е.

4) Оскільки розраховуються значення енергоємності для трьох попередніх років (2010-2012 рр.), то необхідно, в першу чергу, забезпечити співставність значень ВРП із параметрами енергоефективності.

При тому, що ми визнали базовим роком – 2010 р., можна за результатами аналізу державної статистичної звітності (ці показники постійно доступні на офіційному веб-сайті Державної служби статистики України [4]) встановити обсяги ВРП у фактичних цінах для 2013 року.

5) Для 2012 року валове споживання палива буде становити 10540327 т у. п. або $10540 / 1,42 = 7422,54$ млн кг н. е.

Звідси, можна, порівнюючи отримані кількісні виміри та значення з прогнозними параметрами, отримати такий висновок: підприємства АПК Чернігівської області нині не можуть досягнути цільових орієнтирів, які визначені основними завданнями державною програмою підвищення енергоефективності (нею встановлено ймовірність досяг-

нення макроекономічного показника валового регіонального продукту на рівні від 42871 млн грн до 47355 млн грн – тобто, від 5358,88 у. о. до 5919,38 у. о.).

Таким чином, можна стверджувати, що впровадження «екологічно обумовленого підходу» або «облік цінності природних ресурсів» у системі сталого розвитку агропромислових підприємств Чернігівщини пов'язане із вичерпністю ключових ресурсів держави і безповоротністю деяких негативних антропогенних дій на довкілля. Розвиток різних секторів економіки Чернігівського регіону обумовлюється необхідністю вирішення все більш і більш складних проблем задля забезпечення достатнього рівня енергоефективності та соціальної й екологічної безпеки регіональної економічної системи, що стали наслідком нового природного й економічного клімату.

Потреба досягати належної рівноваги між економічною оптимізацією реального сектору, соціальною прийнятністю і життєздатністю екосистеми в контексті перспектив сталого розвитку вимагає:

- 1) застосування спеціальних аналітичних інструментів моделювання;
- 2) інтенсифікації розвитку агропромислового комплексу в цілому та підприємств АПК, які функціонують у межах Чернігівської області;
- 3) розроблення політики енергоефективності, що враховує і вимоги до якості та рівня життя населення Чернігівщини, і результативності функціонування підприємств, і забезпечення екологічної рівноваги в НПС регіону.

Звідси нами визначено:

1) у прогностичному періоді темпи приросту енергоспоживання будуть корелюватися з відповідними темпами приросту виробничої діяльності (показник економії розраховано відповідно до визначеного складу заходів з енергоефективності на підприємствах АПК Чернігівської області);

2) потреба у зміні структури і функцій організаційно-економічного та комунікаційного управління на агропідприємствах Чернігівської області обумовлена сучасним станом ОВЗ і розробленістю прогресивних технологій, які є доцільними для запровадження.

Запропоновану реалізацію СЗЕЕ на підприємствах АПК варто здійснювати синхронно з розробкою і вдосконаленням фінансово-економічних механізмів, стимулюючих енергозбереження, вдосконалення системи організаційного управління енергоспоживанням і підвищенням ефективності її функціонування, що базується на результатах добору найбільш результативних проектів із енергоефективності та оптимізації етапів реалізації оптимальної для АПК Чернігівської області стратегії забезпечення енергоефективності агропідприємств.

Зазначимо, що в умовах високої невизначеності необхідно зважити різні альтернативи і рекомендувати певні стратегічні важелі впливу відповідно до місцевих економічних і соціально-політичних домінант.

Висновки і пропозиції. В умовах високої невизначеності необхідно зважити різні альтернативи і рекомендувати певні стратегічні важелі впливу відповідно до місцевих економічних і соціально-політичних домінант. Вирішення цих проблем не лише вимагає залучення нових потужностей енергетики, але й за визначенням означає, що для виконання цілей сталого розвитку мають бути об'єднані зусилля різних секторів діяльності: науки, виробництва і споживача. Тому ніяка одинична дія або програма з удосконалення енергетичної та виробничо-економічної системи не зможуть вирішити усієї проблеми задля захисту соціальних параметрів розвитку і природного простору без оптимізації системи державного управління. Виходом із цього положення можуть стати лише взаємопов'язані дії, що поетапно впроваджуються впродовж певного періоду, наприклад, до 2020 р. Оскільки кінцева мета стратегії забезпечення енергоефективності має полягати в тому, щоб ідентифікувати, проектувати і системно просувати наявні місцеві, регіональні

та національні технології, повністю освоювати генерувальні потужності задля забезпечення збалансованого функціонування і підтримки сталого розвитку агропідприємств у контексті забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Список використаних джерел

1. *Алимов О. М.* Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку / О. М. Алимов, В. В. Микитенко // Продуктивні сили України : науково-теоретичний економічний журнал. – К. : РВПС НАН України, 2006. – № 1. – С. 135-151.
2. *Амоша О. І.* Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та розв'язки / О. І. Амоша // Економіст. – 2005. – № 6. – С. 28-32.
3. *Микитенко В. В.* Енергоефективність промислового виробництва: пріоритети та шляхи забезпечення / В. В. Микитенко // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. пр. Вип. 11. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2006. – С. 74-81.
4. *Статистична інформація* [Електронний ресурс] / Державна служба статистики у Чернігівській області. – Режим доступу : <http://www.chernigivstat.gov.ua/>.
5. *Чукаєва І. К.* Енергозабезпечення України та оцінка впливу на розвиток економічного простору / І. К. Чукаєва // Економічний простір і динаміка розвитку продуктивних сил України: теоретико-методологічні дослідження : зб. наук. пр. – К. : РВПС України НАН України, 2008. – С. 182-190.